

SZARVAS ÉS VIDÉKE

TÁRSADALMI ES SZÉPIRODALMI HETILAP.

Szerkesztőség:

Beliczey utca 11. szám, hova a lap szellemi részét
illető közlemények küldendők.
Kéziratok vissza nem adatnak.
BÉRMENTETLEN LEVELEK EL NEM FOGADTATNAK.

Előfizetési árak:

Egész évre . . . 4 frt. — Félévre 2 frt
Negyedévre . . . 1 frt. — Egyes szám . 8 kr.
MEGJELEN HETENKINT EGYSZER VASÁRNAP.

Kiadóhivatal:

Beliczey-utca 11. szám. (saját ház,) hová az elő-
fizetési pénzek intézendők.
Hirdetéseket jutányos áron elfogad.
BÉLYEGDÍJ MINDEN HIRDETÉSÉRT 30 KRAJICÁR.

Demokrácia.

Ne vonjanak vállat a hatalmasok, hogy most olyan sűrűn pengetjük a társadalmi kérdéseket. A nembánomság, a semmivel nem törődés unja az erkölcsös prédikációt, — elhiszük, — de el fogjuk mondani intéseinket amviszor, ahányszor kell, hogy megértsék s ha minden egyes szavunkra csak egy-egy ember is akad, aki megért, már megvan a jutalmunk, az elégtételünk, a dicsőségünk.

A társadalmi elzúllás lejtőjén állítjuk meg az emberiséget, az erős polgári rendet s figyelmeztetjük a közel jövőre veszedelmekre.

Az uralkodó középosztály arisztokrata göggel eltelve fumigálja az idők nagy mozgalmait. Nézi, de nem látja támadni az új rend százmillió hadseregét s bedugván füleit, azt hiszi, hogy nem is zeng a jövő dala, melyet viszhangoznak a hegyek, völgyek és tengerek.

Ugyanaz a romlás, ugyanaz az erkölcsi téboly, ugyanaz az erőszakos zsarnokság uralkodik, — mint uralkodott száz évvel ezelőtt, a mikor támadt a harmadik rend, a nagy tömegek, a „polgárok“ rendje — az arisztokracziának emelt vértapadok körül. És eszimplomákból önként következik, hogy a támadó rend, az új jelszavak alatt küzdők milliói, elfogják söpörni a föld színéről a polgártársadalmat, százezernyi szurnyával és ezernyi ágyujával együtt.

El fogja söpörni, — ha oda engedjük a dolgot jutni.

Ha nem jönnek el az erős, a láng lelkű tanítók, a kik figyelmeztetik a polgártársadalmat igazi kötelességeire, azokra a kötelességekre, a melyeket magára vállalt a nagy francia forra-

dalom idején, hogy a hármajelszót keresztül viszi a várkeresztségen s megváltja vele az egész emberiséget.

A szabadság, egyenlőség és testvériségben megfogant és vérell megmentelt demokrácia nem nem váltotta be ígéréit.

Ma ismét egyenlő jogokat követelnek a milliók, — mert valljuk meg nincs egyenlő jogok; ma ismét sötét szellemek kezdik ki a szabadság és testvériség szent jelszavait. A fölszabadított emberiségben új rétegek támadtak, melyek meg megkísértik a régi nótát elfújni a demokraczia szent jelszavainak védelme alatt.

És hatalmas viszhang felel rá a mélységből a „Marseillaise“ dallanára, s az ismerős hangot megértik az elnyomottak s egyre erősödik, egyre megnyúlóbb lesz a kórus, mely az új tan oltára körül felhangzik.

Pedig hogy hívják ezt az új tant? Szociáldemokrácia.

Szociáldemokracziának hívják az új hitvallást, hogy megkülönböztessék a demokracziától, mintha léteznék olyan demokrácia is, a mely nem szociális, mintha léteznék olyan polgártársadalom is, mely nem az egész emberiségnek, minden egyes egyének javát akarná előmozdítani, hanem csak bizonyos kasztok, rétegek érdekeinek hordozója volna.

Ilyen demokrácia nem létezik s ezért nem kell felülni azoknak az üresfejűeknek, akik a szociáldemokracziával valami fenséges különbséget akarnak kreálni a két fogalom között.

Vizont nem kell azt hinnem, hogy benne élünk az igazi demokracziában. E tekintetben ferde utra lépett a polgári társadalom. Az üresség, a nagyozlás, a stréberség, a lakájtempók

mindenféle válfaja járványkényt pusztít s a tehetségtelenek előre tolazkodása tehetetlenné teszi az igazi tehetségeket, akiknek jobb az izlésük, több az önértékük és finomabbak az érzelmeik, semhogy könyökharczezal, tényérnyalással akarnának maguknak szabad utat biztosítani az előrehaladásban.

Valóban jól tenné a polgártársadalom, ha mélyére tekintene jelenének. Jól tenné, ha nemcsak az első sorban tolongó sokaságra vetné futó tekintetét munkája közben, hanem elkalandoznék a társadalom napszamosai körébe is, ahol hamarabb észre veheti a tehetségeket, az erőt, a becsületet.

A tátonyó gomblyukat be kell foldozni, az érdemkeresztet hivalkodóktól meg kell tagadni a tiszteletet s az ösei vel dicsekvő epigont figyelmeztetni kell arra, hogy a családfák már csak penész gyümölcsöket teremnek s manapság minden polgár öse a saját családjának. Az érdemek mérlegelni csak ott kell, ahol valaki kötelességein túl is jót, hasznosat tudott teremteni a köz érdekében.

A polgárságon áll a jövő veszedelmeinek elhárítása is — s ma inkább mint valaha! Vegyék ki a szédélgők kezéből a társadalmi demokrácia lobogóját, tiszítsák meg jelszavait a hazugságoktól s maguk álljanak a munkás milliók élére — követelvének számukra emberi jogot, emberi sorsot, emberi szabadságot.

A törvények nem kőoszlopok s nem örök irvák. Az új idők újításokat kívánnak s mindig jobb, ha nem az erőszaknak enged az emberiség, hanem önmaga korrigálja meg a multak hibáit. A demokrata társadalomnak módjában lesz kidönteni, a korhadt oszlopokat államrendje

SZARVAS ÉS VIDÉKE TÁRSADALMI HETILAPJA.

A rossz szó.

A „Szarvas és Vidéke“ számára fordította:

Végyváry R. Ferencz.

I.

Armod községében, melyet hóborította hegyesek öveznek, néhány évvel ezelőtt két Bányász-fiu lakott. József és Mátyás. A legősztöbb testvéri szeretet fűzte őket egymáshoz és már abban az időben, midőn még atyjuk élt és ő vezette a gazdaságot, azt mondták a falu lakosai két összetartó emberről: — Ugy összetartanak mint a Bányász fiúk! De mikor már önalotokká is lettek, még mindig — és joggal — fennállott e példászerű mondás. József, a ki idősebb volt, elhall atyja kívánsága szerint átvette a gazdaságot és ücsesét magánál tartotta. Isz messze vidéken ismeretes hegymászó volt és nyaranta, hivatásához képest bejárta az idegenekkel a hegyeket. Két év óta télen sem tartózkodott otthon, mivelhogy bátyja tanácsának ellenére átvette egy közeli csúcson felállított időjárás ór hely felügyelőségét. Sok ilyen ór hely van az Alpeseken és az itt tett megfigyelések és mérések a tudományra nevezte nagyfontosságúak.

Bár a felügyelő szobáját elég kényelemmel rendezik le, sőt manap-ág már nem egy állomás telefon állal össze van kötve a völgyben fekvő faluval, a felügyelőt

el is látják minden szükségessel, még szórakoztató olvasmányokban sincs hiánya; mindamellett az ilyen remeteélet, az emberektől elkülönítve, napról-napra, hónapról-hónapra egy árva lélek sincs az ember közelében, magasan a falubeliek lakásai fölött, jégtől-hótól körülveve, vad zivatarok rémes zúgása közt nemcsak borzasztóan szomorú, de ilyen gyakran komoly veszélyeknek kitétt.

Ugy látszott, mintha a szép őszre hirtelen beáll a tél; sietett is Mátyás az utolsó készülődéseket megfenni, hogy téli szállásába felköltözködjék. Az áttelelésre szükséges holminak nagy részét már idejekorán felvitték, de akadt meg azonkívül egy-más beszerezni való. Semmit sem volt szabad elfelejteni, mert utólag felszállítani valamit lehetetlen vagy legalább is nagyon nehéz volt. Ez okból Mátyás szekrényére akasztott egy palatáblát, a melyre feljegyzett mindent, a mi a nyáron át eszébe jutott s amit magával akart vinni. Ez alkalommal jóformán tele volt írva a tábla mindenféle aprósággal, a mikről könnyuen megfeledekzik az ember, de mégis szükségeselek.

S ez a palatábla volt oka — ki hinné? — a vizsálynak.

Az utolsó napon történt, mikor Mátyás még a faluban tartózkodott. Elment a vendéglőbe, hogy elbűcsüzzék barátaitól és ismerőseitől. A beszélgetés természetesen a hegyfokon töltendő élet folyásáról szólt, a mely miatt senki sem irigykedett rája, mert jól ismerték az ezzel járó veszélyeket.

Egyszerre csak felkiált egy kis, csibemellű emberke:

— No, no! Nem kell olyan sokat képzelni. Jó magam nem vagyok óriás, hanem én is fentültenék egy pár hónapot, ha mindenem úgy megvolna, mint Bányász Mátyásnak.

A legények mosolyogva — szánakozva tekintettek a beszélőre, s egyikük megszólalt.

— Hogy óriás nem vagy, Miska, azt nem kel mondanod. Hát mindenki nem is lehet nagy meg erős hanem a nagyzással csak hagyj alább! Ilyen mellecskével ugyan fel nem jutsz az órhelyig.

A többiek nevettek, a mi dühbe hozta a kis emberkét s káromlani kezdett.

— És én mégis túlteszek rajtatok! Bizony! Mibe áll a fogadás? Tizenegy nap alatt meglátogatom odafönn Matyit s levelet hozok tőle. Egy hordó sör áll! Vasárnaphoz tizenegy napra megint itt leszek.

— Tartom a fogadást! mondja a kőfaragó.

— Én is! csatlakozott hozzá a kereskedő.

— Tíz forintot teszek öt ellen! Kiáltották a legények, s hiába való volt Mátyás intése, a henczegő emberkét nem tudta lecsillapítani s komoly útra téríteni.

Már túl is haladta az időt, mint a hogy Mátyás akarta, mert még bevásárolni valója is volt, s az estét bátyjával akarta eltölteni. Búcsút vett s lehangelva hazafelé ballagott.

József már várakozott ücsesére, s a midőn belépett a szobába, megszólította:

— No, csakhogy már itt vagy . . . Azt hittem

épületéből s helyére újabbakat, hatalmasabbakat építeni.

A demokrácia ujászületése lesz a jövő forradalmainak legszebb eredménye. Csak az az óhajtható, hogy ez a megújulás még a forradalmak pusztításait is megelőzze.

Jelentés

a szarvasi községi iskolaszék működéséről az 1896—97 tanévben.

Mivelhogy az iskolaszék felügyelete alá az ismétlő-iskolák és az óvodák tartoznak, jelentősemet két részre osztom s először az ismétlők fogok kiterjeszkedni.

Volt 4 belső és 9 külső ismétlőiskola. Összesen beiratkozott 263 fiú, 356 leány vagyis 619 növendék. Az év végén maradt 195 fiú 289 leány 484 növendék. A tanév kezdődött 1896. okt. 1-én a külső iskolákban nov. 1. A tanyai ism. iskolák vizsgája 1897. márcz. 28, a belsőké május 16-án tartatott meg.

A mi a tanulási eredményt illeti, az nagyon vegyes. Némely iskolában küzdenek a növendékek a magyar nyelvvel s ott aztán az eredmény sok kívánni valót hagy hátra. A magyar nyelvben jártasok szép sikerrel ismételtették a kiszabott anyagot, a mint azt a vizsgálónökök jelentésükben kiemelik.

Az órarendben némi változás történt, amelyben a növendékeknek órai célszerűségi szempontból a szülők óhajának figyelembe vételével vasárnap délelőtről szerda délutánra tétettek át. A p. ü. minisztériumnak rendelete folytán az elmúlt tanévben a 15 krajczárokat már nem szedték s ezentúl sem fogjuk szedni, mert ezen kötelezettség csak a mindennapi iskolákra terjed ki.

A földm. ügyi m. kir. minisztériumnak a selyemtenyésztés emelése céljából kiküldött meghatalmazottja 2 füzetet küldött az ismétlő iskolák számára, melyek azok között kiosztattak azon meghagyással, hogy a tanítók a selyemtenyésztést megismertessék s megkedveltessék a növendékekkel.

Molnár János néptanító könyvet szerkesztett az ism. iskolák számára. Ezt a kiváló munkát egy bíráló bizottság behatóan megvizsgálta s azt jónak találta, mert a miniszteri tantervben és rendeletekben előírt tananyag úgy mennyiség, mint terjedelemben nézve kellőképpen van felölve, a vallás-erkölcsi nevelés mellett a hazafias nevelésnek is kiváló eszközzé használható; nyelvzetet illetőleg gondot fordított a szerző arra, hogy a tisztán magyar anyanyelvű, mint a nem magyar ajkú növendékek is használhatók, beosztása könnyen átnézhető s így könnyen kezelhető. E tulajdonságainál fogva a helybeli ism. iskolában való

használatra ajánlatot az eddigi Bánhegyi-Emeczi féle helyett s a bizottság felhívta a szerzőt hogy könyvét aprobáltassa. Azóta azonban az ismétlő iskolák ügye átalakításnak néz elébe s a tankönyvet újabb rendeletek értelmében szintén át fog kelleni alakítani. S így a könyv sorsa a jövő bizottság kezébe kerül.

Áttérek az óvodákra.

A képviselő testületnek 1896. júl. 29-iki gyűlésén 110 sz. a hozott határozata értelmében ezentúl az óvodák ügyének intézése az iskolaszéknek illeti. Ennek értelmében az isk. szék az óvodák feletti felügyeletet átvette s magát női tagok bevonásával kiegészítette.

Ez évben állítottatott fel a IV. ker. ovoda s helyiségül az 1600 sorszámú ház térhelyiségei vétettek fel ideiglenes berendezéssel. 1896 szept. 26-án választott meg egyhangulag 16 pályázó közül Mihálfői Emma ovónőnek a szarvasi tiszteletbeli főszolgabíró ur elnökle mellett. Békésmegye közigazgatási bizottsága a választást jóváhagyta 1896 okt. 12-én s az új ovónő tette a hivatalos esküt.

Nsg. tanfelügyelő ur szept. első napjaiban meglátogatván az óvodákat megerősítette azt, a mit a felügyelőség már évek óta érzett t. i. hogy az óvodák türethetetlen állapotban vannak, rámutatott a hiányokra felszerelésben és megfelelő helyiségekben s 1896 szept. 22-ki átiratában határozottan kifejezte, hogy sem egészségi szempontból sem a növendékek számára nem felel meg a követelményeknek. A felügyelőség feltárta a bajt a képviselőtestület előtt, terveket s költségvetést készített. S azóta a helyzet tetemesen javult. A község az óvónők feljegyzései alapján felszereléseket s játékokat rendelt, a helyiségeket kijavíttatta, sőt a II. és IV. kerületi óvodákat a követelményeknek megfelelően átalakíttatta. Azonban itt sem állapodhattunk meg. A Betlehem városrész lakói közül 75 en kérvényt nyújtottak be egy óvodának Betlehemben való felállítására. Mjntán a múlt évben kimutatott 1264 ovdaköteles befogadására a már meglévő 4 óvodával a most kérelmezett óvoda sem elegendő, a felügyelő bizottság még ezen felül is egy óvodának tervezését és felépítését véleményezte. És mert a község pénztára a már meglévő 4 óvodának megvételével berendezésével, átalakításával tetemesen igénybe van véve, annak jelzése mellett azon körülmény megemlékezésével, hogy nálunk az óvodák a magyarosodást illetőleg nagy missiót teljesítenek a f. ü. b. a két óvodának államköltéségen való felépítését véleményezte s ajánlta és kérte a képviselőtestületet, hogy ez iránt intézkedjék.

A felügyelőség az óvodákat szorgalmasan látogatta. A tagok megjegyzéseiket megtették a látogatási könyvben vagy a gyűléseken. A felügyelő-bizottság öt ízben tartott gyűlést 1896. aug. 19 szept. 3 szept. 26. nov. 6 1897 márcz

3. s mindig volt szives felszólítani az elnököt, hogy az időközben előforduló ügyeket intézze el utólagos jóváhagyás reményében.

Ha már most rövid áttekintést vetünk az elmúlt időszakra, lehetetlen be nem látnunk azt a rendkívüli erőt, mellyel az óvodák a magyarosodást előmozdítják, hiszen az oly korban levő gyermekekbe csepegtetik az óvónők a magyar szót, midőn azok az iránt legfogékonyabbak s a mely korban szerzett behatások a legmaradandóbbak s irányítók érzésben, gondolatban és tettben azokra is, a kiknek nem lesz módjuk felsőbb tanulmányokat végezni, másrészt pedig kedves kötelességemnek tartom a hála érzetével megemlíteni, hogy a város áldozatkészségével mindig jobbját nyújtotta a felügyelő bizottságnak, midőn az ily fontos nemzeti célokért küzdve utakat, módokat keresett az aránylag kevés anyagi megterheléssel a nemes célokat elérni. Az utóérendő eseménytől még messze vagyunk, de él a törekvés bennünk, hogy azt megközelítsük. S ki vinná kétségbe hogy e tekintetben a legutóbbi évek alatt sok figyelemre méltó dolog történt?

Mjntán a képviselő-testület 1894 július 24-én 3 évre választotta meg a mostani bizottságot, annak kijelentése mellett, hogy a ránk szabott feladatot önzetlenül, hiven és buzgalommal iparkodunk teljesíteni, vissza tesszük megbízásunkat a képviselő testület kezébe kérve azt, hogy e tiszttel a jövőben másokat megbízni sziveskedjék.

Szarvas, 1897. július 27.

Kutlik Endre.
iskolaszéki elnök.

HIREK.

— **Táncmulatság.** Nagy szabású jótékony-célú táncmulatság rendezésén fáradoznak a legnagyobb lelkesedéssel, a Szarvason időző egyetemi és akadémiai polgárok, melyet augusztus 8-án az „Árpád szálló” kerthelyiségeiben fognak megtartani. Nemcsak a hely szépsége s kellemessége, de azon érdeklődés, melyet a szép törekvés itánt, Szarvas város és a vidék közönsége már eddig is tanúsított, szép reményt nyújt arra, hogy a lelkes fáradozást úgy erkölcsi mint anyagi fényes siker fogja koronázni. A rendezőség arra kéri azokat, kik tévedésből meghívót nem kaptak és arra igényt tartanak náluk jelentkezni sziveskedjenek.

— **Védőtöltési szemle.** Vármegyénk főispánja árvíz elleni védbiztonságunkról a saját szemével akar meggyőződni, midőn elhatározta, hogy a körös-tiszamurási ármentesítő és belvízszelvényező társulatnak Békésmegye területére eső védőtöltéseit és védanyagok s eszközökkel miként történt felszerelését megvizsgálja. A szemlélt határéje ez idő szerint — az esős időjárás miatt — még nincs megállapítva.

állók olyan közel hozzád, mint a kocsmabeli idegen emberek.

Az amugy is rosszkedvű Mátyást e szavak még inkább felizgatták s durva válaszalás után hozzáfogott a csomagoláshoz. A táblára vetette tekintetét, hogy lássa, nem felejtette-e el valamit, de az egészen üres volt. Máró keserűséggel mondá:

— Ugy látszik, itt már nem győzik várni, hogy lőduljak. A táblát már letörölték, a mi annyit jelent: Isten hírével!

József kikelt pillantott fel.

— Matyi, ilyesmit gondolsz felőlem? Akkor ugyan mi a te testvéri szereteted? Így persze a legjobb, ha magadra hagylak.

— Mindjárt gondolhattam volna, hogy csak terhedre vagyok a háznál, felelt még élesebben Mátyás József kimont a szobából, még egyszer megfordul, s halványan és reszkette a harag folytán, szólt:

— Olyan testvér, mint te, természetes hogy teher.

Becsapta az ajtót, felment kamrájába s ágyára vetette magát. De az álom elkerülte. Mátyás sem zárta le szemét s éjjelre járt az idő, a mikor ruhástól lefeküdt. Két óra múltán már felkelt s az elindulásra készülődött. Sötét volt meg, midőn tarisznyával és hegymászó bottal felszerelve az udvarban állott. Feltekintett bátyja ablakára, de minden csendes volt semmi sem mozdult.

— Alszik még, gondola magában Mátyás. Ugy vonzotta valami, hogy bátyjának lúcsúkezet nyújtson.

— De nem, ő téged megsértett! szólt magához

s nem ment. Könyök akartak utat törni szeméihez, de visszafojtotta őket; melle a fájdalmas érzéstől gyötörve pillegett, s habár szive vérzett, valami vig notát füttyö-reszve, megindult.

3.

Két héttel azután történt, hogy két férfi állt az őrhely előtt, hol Mátyás téli szállása volt. A kisebbik férfi kezét nyújtott a másiknak s mondá.

— No, Isten veled, Bányász Matyi, én majd megpróbálkozom, hogy lekerüljek. Nem jártam jól el, igazságtalan voltam. Bizony, nem maradnék én itt a te helyedben, egészen egyedül; hát még ha valami vad vihar jönne. Isten áldjon! A bátyádhoz írt leveled nálam van.

— Maradj itt, Miska. Nézd, amonnan sűrű fellegek jönnek. Tartok tőle hogy hózivatar lesz, s ha túl nem leszesz a zorgepallón, élve le nem kerülsz.

— Nem maradhatok, hisz tudod, fogadásba megy a dolog. Tan csak nem lesz az idő olyan, a hogy gondold s nem is áll be oly hirtelen. Estefelől esetleg lesz hófúvás, de remélhetőleg akkorára én már otthon leszek; majd csak sietek! Adjon Isten egészséget, Matyi, pár hónap múltán megint látjuk egymást.

— Isten áldjon, Miska! Ne felejtkezzél meg a levélről, s igen szépen tiszteltem Józsit.

A kis ember gyors léptekkel haladt az uton. Aggódó arcczal nézett utána Bányász, s fejcsóválva mondta:

— Szegény bolond, csak megnyerné a fogadást! Szívvel kívánom.

Azzal belépett a házba, hogy dolga után lásson. Alig telt el egy kis idő, midőn egyszerre szélzugas rekesztette meg az ablakokat s hópíhüket űzött, kergegett. Ijedten tekintett ki Mátyás.

— Ha ez így megy tovább, szólt, nem tudom, hogy jut le Miska. Bárcsak itt maradt volna!... Nem marad más hátra, mint hogy utána merjek.

A vihar nemsokára fokozott erővel tört ki s a levegőt kavargó hópelyhek telítettek meg úgy, hogy semmi más nem látszott. Mátyás hirtelen határozott: felöltötte vízmentes ruháját, hócipőit felkötötte, köteleket és jégcsákányt vetett a hátára, magához vett egy üveg cognacot és egy doboz kétszersültet s kezébe fogta a szeges hegymászó botot. Elzárta a házikó ajtaját s körültekintett.

— Nem lesz könnyű dolgom, csak legalább idejében érkezem! — mormogta maga elé; azután hatalmas léptekkel nekivágott a levezető útnak... Menyire járatosnak kellett lennie! A hóréteg már mindent betakart, a hópelyhek sűrű hullása miatt csak pár lépésnyire lehetett látni, a szélvész süvöltött, dühöngött s Mátyás csak nagy erőmegfeszítéssel tudta magát tartani, amde mégis oly biztosan haladt utján, mintha valamely kényelmes országuton járna s nem oly veszélyes hágókou, a hol egy eltévesztett lépés a biztos halálba: a tátongó mélységbe vezet. Fél órai járás után megállt s így szólt:

— Körülbelül itt érhettem utól a vihar. Csak tovább ne ment volna!

Előrevigyázva lépegetett tovább, jobbra-balra te

